

Inleiding

Veertig dagen tellen we af naar Pasen. Van oudsher een tijd van vasten. Van ervaren hoe het is om iets te laten. Vlees eigenlijk: van oudsher werd er in deze periode geen vlees gegeten. Een actueel voornemen in het licht van de klimaatcrisis... Maar de praktijk werd veel breder. Iets laten staan. Alcohol. De tv. Vul maar in. Iets dat je opgeeft. Waarom? Om te ervaren hoe het is om dat te missen? Om te merken dat je misschien wel veel makkelijker zonder kan dan je dacht. Of ook uit solidariteit met wie nog heel veel meer moeten missen?

De profeet Jesaja gaf, al heel lang geleden, dit antwoord:

Is vasten soms niet:
brood delen met wie hongert,
arme zwervers in huis halen,
kleden wie je naakt ziet -
je naaste, je vlees en bloed,
niet overlaten aan zijn lot?

Midden in de veertigdagentijd licht vandaag Pasen al een beetje op en is de traditionele liturgische kleur roze, in plaats van paars. Laetare heet deze zondag: of Halfvasten. Laetare is Latijn voor: Wees blij! Be gay – wat weer mooi bij dat roze past. Dag van licht aan de horizon, zoals psalm 146 in een vrije vertaling bezingt. Een psalm over met de moed der wanhoop vasthouden aan wat een onhaalbaar visioen lijkt: brood genoeg voor hongerdieven, licht voor blinden, en voor vluchtelingen toevlucht overal.

Overdenking

‘Hoe gaan we al deze mensen te mensen eten geven?’, vraagt Jezus. Het is nog steeds een broodnodige vraag. Want terwijl er op deze wereld eten genoeg schijnt te zijn voor iedereen, hebben nog heel veel mensen honger. We slagen er maar niet in om het voedsel dat we produceren eerlijker te delen. En dat geldt niet alleen voor voedsel. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat iedereen een menswaardig bestaan kan opbouwen. Of geloven we eigenlijk dat dat een utopie is... Een vierkante cirkel. Wat heeft een mens nodig om een waardig bestaan op te bouwen? Waar kunnen we eigenlijk wel zonder?

Het zijn vragen voor deze veertig dagen en het verhaal over Jezus en die broden en vissen nodigt ons uit om erover na te denken. Er liggen allemaal lijntjes van dit verhaal naar de Hebreeuwse bijbel. Bijvoorbeeld naar Exodus: veertig jaar zwierf het volk Israël door de woestijn, onderweg naar beloofd land. In die woestijn werd iets van die belofte soms al zichtbaar: er viel brood uit de hemel bijvoorbeeld. Brood voor onderweg. Genoeg voor iedereen. Voorsmaak van de overvloed die beloofd was. In het verhaal van vandaag is er

weer wonderlijk brood te eten. Niet in de woestijn, maar in het gras dit keer: er was daar veel gras, staat er met zoveel woorden bij. Je zou het kunnen lezen als een soort knipoog naar Exodus en wie weet ook naar de grazige weiden uit psalm 23.

Ons verhaal van vanmorgen zingt een refrein dat we niet alleen kennen uit Exodus, maar uit verschillende bijbelse verhalen. Dat refrein luidt: wie deelt wat er is, mag vertrouwen dat dat genoeg is. We kennen het bijvoorbeeld ook uit het verhaal van Elia en de weduwe die bijna geen olie en meel meer had, maar de laatste beetjes gebruikte om voor Elia een brood te bakken. En wonder boven wonder: de olie ging niet op en de pot meel niet leeg, al bleef Elia nog lange tijd bij haar wonen. Al die verhalen zijn een belofte – en daarmee ook een opdracht. Om vanuit datzelfde vertrouwen te delen van wat we hebben. En dat is een mooi verhaal, maar de vraag is wel: kunnen we het nog horen? Kan dat verhaal ons nog aan het denken zetten, in beweging brengen? Of zijn we er stiekem moe van of cynisch over... ‘Gaaf toch niet lukken’. Of: ‘Wat kan ik nou helemaal doen?’ Voor de vermoeders en de cynici – en voor alle anderen ook – lopen we vandaag even op met die kleine jongen, met zijn vijf broden en zijn twee vissen. Ook de andere evangeliën vertellen dit verhaal over Jezus en die menigte van vijfduizend op de berg, maar alleen het verhaal volgens Johannes vertelt over dat jongetje. Het Griekse woord *παιδαριον* duidt op een klein kind, een jochie. Waarom kwam hij eigenlijk aanzetten met die broden en die vissen? Was hij nog te klein om te snappen dat dat natuurlijk nooit genoeg zou gaan zijn?

Naïviteit is zo’n makkelijk verwijt aan het adres van wereldverbeteraars. Ook in politieke debatten doet dat verwijt het goed. Maar dit jongetje op de berg doet me vandaag, op de dag dat straks door heel Nederland mensen zich verzamelen voor acties onder het motto “Klimaatalarm!”, denken aan dat meisje. Dat meisje dat ging school-staken voor het klimaat. En aan al die kinderen, jongeren die haar voorbeeld volgden. Misschien zou het op die berg zo gegaan kunnen zijn: misschien was het initiatief van deze jongen een reden voor al die volwassen realisten om hem heen om beschaamd ook hun meegebrachte brood uit hun tas te halen en te delen. En toen was er genoeg. Toen was er meer dan voldoende. Dat staat er niet, dat weet ik wel, maar het zou *zo kunnen* zijn gegaan. En zou het niet nog steeds zo kunnen werken: dat als wij een stap durven zetten, wij anderen inspireren om ook een stap te doen? Om zo gezamenlijk een spoor van liefde te trekken. Als tegengif voor die sporen van angst. Angst om aan het kortste eind te trekken, angst om tekort te komen, angst om niet serieus genomen te worden... angst.

“Het Pascha, het feest van de Judeeërs, was dichtbij.”, hoorden we lezen. Maar in plaats van voor het feest van de ongedesemde broden naar Jeruzalem te gaan blijft Jezus in Galilea. Daar, op de berg, wordt een alternatief broodfeest gevierd. Want volgens Johannes is het brood dat toekomst geeft niet te vinden bij de elite in Jeruzalem, in het verhaal aangeduid als ‘de Judeeërs’, maar hier. Exegeten zien in de vijf broden en de twee vissen een verwijzing naar de vijf boeken van Mozes en de twee stenen tafelen met geboden. Jezus wordt zo beschreven als de belichaming van de Thora. ‘Een droom van een mens’. Verderop in hetzelfde hoofdstuk noemt het verhaal hem: het levende brood dat afdaalt uit de hemel. Het brood dat wij breken ter nagedachtenis aan zijn leven en sterven, breken we ook om ons steeds weer in herinnering te roepen welk visioen hij belichaamde en welke grondhouding dat visioen van ons vraagt: steeds weer delen van wat we ontvangen.

Misschien kan het verhaal van vanmorgen brood voor onderweg zijn, voor op onze weg naar Pasen. Om nog eens op te kauwen. Wat heeft een mens nodig? Waar kunnen we zonder? Waar wordt ons brood en vis aangereikt die wij misschien kunnen helpen vermenigvuldigen? Het liedje dat in dit verhaal klinkt, zingt: vertrouw dat er genoeg zal zijn als we delen wat van wat we ontvangen. Het zingt: zet de eerste stap - begin maar gewoon klein en concreet met wat jij in handen hebt, ook als dat een druppel op een gloeiende plaat lijkt. En misschien zingt het ook wel: vertrouw dat we met een stuk minder toe kunnen dan we denken.